

Nr 18.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändrings- och tilläggsarbeten vid Västgöta regementes kasernetablissemang; given Stockholms slott den 29 augusti 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att till utförande av vissa ändrings- och tilläggsarbeten vid Västgöta regementes kasernetablissemang invid Vänersborg må ur det å 1919 års stat uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utgå ett belopp av 145,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 29 augusti 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, anförde:

Framställning
av riksdagens
militie-
ombudsman.

»Efter en den 18 juli 1918 förrättad inspektion av Västgöta regementets kasernetablissemang invid Vänersborg framställde riksdagens militieombudsman uti skrivelse till arméns kasernbyggnadsnämnd den 23 september 1918 åtskilliga anmärkningar beträffande kasernetablissemanget samt framhöll därvid, bland annat, att den yttre putsen vore bortfallen å stora ytor av kasernhusens mest mot söder vettande väggar.

Yttrande av
arméns
kasernbygg-
nadsnämnd.

Uti med anledning härav den 20 november 1918 avgivet yttrande anförde arméns kasernbyggnadsnämnd beträffande den bortfallande putsen å kasernhusen, att förhållandet här, liksom vid andra platser å västkusten eller i dess närhet, syntes vara, att med salta mättade fuktiga vindar från sydväst åverkade putsen och åstadkomme, att den skilde sig från muren och fölle av. Nämnden hade jämväl tagit detta förhållande beträffande kasernetablissemanget i Uddevalla i beaktande och förstärkt putsen med ett tätande ämne, ceresit. Vid etablissemanget i Vänersborg hade detta icke ansetts vara behöfligt att tillgripa, då etablissemanget låge på betydligt avstånd från kusten. Emellertid syntes det vara tillrådligt att även beträffande detta etablissemang åstadkomma dylik starkare puts, åtminstone på de ytor, där ny puts måste anbringas, varom arméförvaltningens fortifikationsdepartement, som handhade vården och underhållet av etablissemanget, syntes böra erinras.

I fråga om ett flertal av de utav militieombudsmannen i övrigt påpekade bristfälligheterna framhöll kasernbyggnadsnämnden, att anmärkning borde av fortifikationsdepartementet framställas mot vederbörande byggnadsentreprenör vid den snart stundande besiktningen före ansvarstidens utgång.

Uti underdånig skrivelse den 21 augusti 1919 har nu arméförvaltningens fortifikationsdepartement i ämnet anfört följande:

Den 25 november 1918 hade efterbesiktning verkställt å en del entreprenadarbeten, som byggnadsingenjören Gideon Ericsson enligt kontrakt den 15 februari 1915 med arméns kasernbyggnadsnämnd utfört vid Västgöta regementes kasernetablissemang invid Vänersborg. Vid besiktningen, som verkstälts av en nämnd, bestående av fortifikationsofficeren vid tredje arméfördelningens stab, kaptenen S. Strömman, såsom kronans ombud, arkitekten O. G. Westerberg i Göteborg, såsom ombud för entreprenören, och arkitekten F. A. Neuendorf i Skövde, såsom ojävig sakkunnig, hade bland annat gjorts anmärkning mot fasadputsen, som sönderfrusit å en del byggnader; och hade besiktningsmännen, kaptenen Strömman och arkitekten Neuendorf, ansett entreprenören skyldig att avhjälpa anmärkta bristfälligheter. En avvikande mening hade anförts av arkitekten Westerberg, som ansett, att kalkputs enligt arbetsbeskrivningen vore där på orten, varest saltmättade vindar från havet hade en synnerligen förstörande inverkan, helt och hållet förkastlig. I övrigt hade nämnden vitsordat, att, med undantag av anförda och andra mindre anmärkningar, samtliga arbeten vittnade om ett synnerligen gediget och solitt utförande.

Sedan fortifikationsdepartementet anmodat entreprenören att avhjälpa anmärkta bristfälligheter, hade denne medgivit sin skyldighet att avhjälpa övriga brister, men bestritt sådan skyldighet i fråga om den sönderfrusna fasadputsen och yrkat »på sin rätt till skiljedom, för att tvisten härutinnan skulle kunna klargöras». I kontraktet stadgades angående skiljedom, att därest skiljaktiga meningar om rätta tydningen av bestämmelserna i kontraktet eller angående värdet av vissa möjligen förekommande tillägg eller utslutningar av arbeten skulle uppkomma mellan kasernbyggnadsnämnden och entreprenören, tvisten skulle, därest åsämjande icke kunde på annat sätt vinnas, hänskjutas till avgörande av en nämnd, sammansatt enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887. Fortifikationsdepartementet hade visserligen ansett den uppkomna tvistefrågan falla inom ramen av detta stadgande, men för undvikande av formella invändningar hade nytt skiljeavtal avslutits, varefter till skiljemän utsetts, av departementet chefen för dess kasernavdelning,

Framställning
av armé-
förvaltningens
fortifikations-
departement.

överstelöjtnanten G. Gartz, av entreprenören arkitekten S. Stern samt av dessa arkitekten E. Krüger. Efter det skiljemännen, som sammanträtt den 25 februari 1919, genomgått kontraktet med tillhörande arbetsbeskrivning samt verkställt undersökning å platsen, hade skiljemännen — med hänsyn därtill att skadorna uppkommit endast å de sydvästra, för väderleks- och temperaturväxlingar särskilt utsatta hörnen och att putsningsarbetet syntes vara väl utfört i överensstämmelse med kontraktets arbetsbeskrivning — enhälligt förklarat sig anse, att skadorna uppkommit på den grund, att arbetsbeskrivningen icke innehållit några särskilda föreskrifter angående putsningen av de för väderlekens växlingar särskilt utsatta murytorna och att entreprenören sålunda icke kunde åläggas att bekosta skadornas avhjälpande. Därjämte hade skiljemännen ansett, att dem tillkommande ersättning, i vilket avseende fordrats tillhopa 300 kronor, skulle gäldas med hälften av vardera parten.

Jämte det fortifikationsdepartementet den 1 sistlidna mars utanordnat å kronan belöpande andel eller 150 kronor av nämnda ersättningsbelopp, hade ärendet överlämnats till departementets kasernavdelning för yttrande, i tekniskt avseende, angående sättet för ifrågavarande bristers avhjälpande, och sedan där anställde arkitekten Erik Josephson den 24 i sistnämnda månad överlämnat en »P. M. angående reparation av den sönderfrusna och bortfallna putsen å kasernetablissemanget i Vänersborg», hade departementet genom skrivelse den 27 i samma månad bemyndigat chefen för tredje arméfördelningen att i enlighet därmed avhjälpa de ifrågavarande bristfälligheterna samt lämna departementet uppgift om kostnadsbeloppet. Departementet hade funnit ett omedelbart utförande av detta arbete desto mera angeläget, som även riksdagens militieombudsman i sin förutnämnda, den 23 september 1918 till arméns kasernbyggnadsnämnd avlåtna skrivelse, som militieombudsmannen den 18 december 1918 med anhållan om yttrande överlämnat till fortifikationsdepartementet, anmärkt bland annat, att putsen bortfallit å stora ytor av de mest mot söder vettande väggarna av kasernhusen, samt i sammanhang därmed antytt, att mycken fukt förefunnes i väggarna, i synnerhet i övre våningarna.

Såsom numera kommit till departementets kännedom, hade chefen för tredje arméfördelningen uppdragit åt chefen för Västgöta regemente att ombesörja arbetets utförande; och hade sistbemälda chef, efter infor drande av anbud, den 17 maj 1919 avslutat kontrakt med byggnadsaktiebolaget G. E. Jansson i Trollhättan, som därigenom förbundit sig att i enlighet med arbetsbeskrivning samt arkitekten Josephsons P. M. omedelbart påbörja och utföra putsningsarbetet å fasaderna på tolv regementets byggnader mot ersättning för putsning å de särskilda byggnader

derna efter vissa i kontraktet angivna pris för varje kvadratmeter. På fortifikationsdepartementets kasernavdelnings begäran om uppgift å det slutliga kostnadsbeloppet hade fortifikationsofficeren vid tredje arméfördelningens stab med skrivelse till avdelningschefen den 13 innevarande augusti översänt skriftligt meddelande från konsulterande byggnadsingenjören och arkitekten Wilh. Paalzow, att kostnaderna kunde med kontrollantarvode approximativt beräknas till ej mindre än 115,000 kronor.

Ehuru kostnaderna för ifrågavarande putsrestaurering väsentligt överstege vad fortifikationsdepartementet i sådant avseende kunnat förutse, syntes det fortifikationsdepartementet angeläget, att arbetet utan dröjsmål komme till utförande. Ett uppskov därmed skulle under instundande vinter medföra skada för murverket, särskilt å de tre kasernbyggnaderna, varå de största ytorna med bortfallen eller lös puts förefunnits och dessutom ett stort antal tegel frusit sönder. Då härtill komme, att yttermurarna i de övre våningarna hade endast $1\frac{1}{2}$ stens tjocklek av mindre sortens tegel, förelåge med hänsyn till den på orten rådande fuktiga och blåsiga väderleken stor fara därför, att de i kasernhusen inrymda manskapslogementen och underofficerslägenheterna skulle under instundande vinter bliva särdeles kalla, fuktiga och hälsovådliga, om ej murarna dessförinnan erhållit ett skyddande putslager å de skadade ytorna. Visserligen vore det även angeläget, att den skadade ytterputsen jämväl å övriga byggnader snarast möjligt iståndsattes, men det torde dock utan alltför stor olägenhet kunna därmed anstå, om arbetet ej skulle kunna under innevarande år medhinnas.

I detta sammanhang hade fortifikationsdepartementet ansett lämpligt upptaga jämväl övriga av militieombudsmannen uti förberörda skrivelse till arméns kasernbyggnadsnämnd gjorda anmärkningar, i den mån rättelse enligt fortifikationsdepartementets åsikt krävdes. Efter det kostnadsberäkningar uppgjorts, hade departementet därifrån uteslutit vissa arbeten, som departementet ansett böra hänföras till underhåll och följaktligen bekostas av det ordinarie underhållsanslaget. Övriga arbeten, som erfordrades för avhjälpandet av anmärkta förhållanden, vore däremot av beskaffenhet att hänföras till själva nybyggnadsföretaget och omfattade i huvudsak följande:

isolering av värmeledningsrören i underofficerarnas matkällare uti kasernbyggnaderna för att förhindra värmeutstrålning, så att ej rotfrukter m. m., som i källarna förvarades, toge skada;

utökning av skorstenspipan från arrestbyggnadens ångpannor för erhållande av tillräckligt drag;

ändring av skåpen i diskrummet samt anordnande av asfaltsocklar

under bordsbenen därstädes för att hindra uppkomsten av röta i det mot golvet liggande och stående trävirket;

anbringande av galler i fönstren till persedel- och proviantbod samt fordonsskjul, vilka fönster, ehuru en del av dem sutte i yttervägg, som utgjorde gräns för kasernområdet, saknade varje skydd;

omläggning av golvet i de flesta lokalerna i mässbyggnaden på grund av de stora sprickor, som uppkommit mellan golvplanken, samt utbytande av söndriga golvplankor mot hela, vilket arbete såsom bristande nybyggnadsarbete skulle, därest byggnaden uppförts av entreprenör, bekostats av denne, men nu, eftersom byggnaden uppförts under nämndens egen ledning, bestridas omedelbart av kronan;

omläggning av balkonggolv i sjukhusbyggnaden för att hindra vattens nedträngande i underliggande bostadsrum m. m., från vilket arbete entreprenören blivit fritagen vid ansvarsbesiktningen, enär bristfälligheten, enligt synemännens uttalande, vore beroende av olämplig konstruktion;

anbringande av fönster med dubbla järnbågar i stället för fönster med enkla bågar i köks- och matsalsbyggnaden samt i byggnaden för ångcentral, varmbad och tvätt för att förhindra den stora kondenseringen samt isbildningen vintertid med åtföljande fukt; samt

anordnande av en samlingsbrunn med ejektor för bortskaffandet av det vatten, som, till följd därav att dräneringen ej låge tillräckligt djupt, samlade sig i ångcentralens apparatrum samt närliggande kulvert.

Kostnaderna för nu omförmälda arbeten hade beräknats uppgå till omkring 30,000 kronor.

Då såväl dessa arbeten som arbetena för ytterputsens iordningställande icke vore underhållsarbeten, utan såsom föranledda av felaktigheter vid byggnadernas uppförande måste anses tillhöra själva nybyggnadsarbetena såsom fullständigande dessa, kunde kostnaderna för arbetenas utförande icke bestridas av det ordinarie underhållsanslaget, vari utgifter för dylika arbeten icke beräknats. Väl hade fortifikationsdepartementet tillförene för dylika arbeten från underhållsanslaget förskjutit kostnader till avsevärda belopp, för vilka departementet komme att i sinom tid i ett sammanhang begära ersättning från de till uppförande av kasernetablissemang för femton infanteriregementen beviljade medel, men underhållsanslaget, som härigenom alltför hårt anlåtats, mäktade icke vidare förskjuta utgifter av detta slag, och skulle, därest kostnaderna för redan utfört arbete med fasadputsens återställande under innevarande år stannade å detsamma, komma att överskridas.

Under sådana förhållanden vore det för departementet, som icke kunde för dylika departementet ej åliggande nybyggnadsarbeten efter-

sätta de nödvändiga arbeten, för vilka underhållsanslaget vore avsett, högst angeläget, att medel för ifrågavarande fullständigande nybyggnadsarbeten omedelbart ställdes till departementets förfogande från det anslag, som vore avsett för kasernetablissemangets uppförande.

Fortifikationsdepartementet hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte för utförandet av ändrings- och tilläggsarbeten vid Västgöta regementes kasernetablissemang i Vänersborg anvisa tillhoppa 145,000 kronor från anslaget till kasernetablissemang för femton infanteriregementen, samt, då fortifikationsdepartementet redan övertagit nämnda kasernetablissemang, ställa nämnda belopp till fortifikationsdepartementets förfogande. Därest sistnämnda anslag härtill icke lämnade tillgång eller eljest icke ansåges böra för ändamålet tagas i anspråk, hemställde fortifikationsdepartementet, att beloppet måtte få utgå från det vid sidan av huvudtitlarna å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att ifrågavarande bristfälligheter i avseende å Västgöta regementes kasernetablissemang äro av beskaffenhet att böra ofördröjligen avhjälpas. Kostnaderna för härav påkallade ändrings- och tilläggsarbeten, i den mån desamma icke äro att hänföra till underhållsarbeten, hava, såsom förut nämnts, beräknats till 145,000 kronor, och har arméförvaltningens fortifikationsdepartement i första hand hemställt, att detta belopp måtte få utgå av de utav riksdagen för uppförande av kasernetablissemang för femton infanteriregementen beviljade medel. Enligt vad jag inhämtat, lämnar emellertid detta anslag icke tillgång till bestridande av ifrågavarande kostnader. Av en under hand infordrad P. M. framgår, att av de till kasernbyggnadsnämndens förfogande ställda medlen denna dag återstå endast i runt tal 333,000 kronor. Detta belopp är icke på långt när tillräckligt för upprätthållande intill årets slut av arbetena vid de under uppförande varande kasernetablissemangen. Enligt vad byggnadschefen meddelat, står man, därest icke medel på det ena eller andra sättet ställas till nämndens förfogande, inför nödvändigheten att inställa byggnadsarbetena intill dess vid årsskiftet det å 1920 års stat beviljade anslaget bliver för nämnden tillgängligt.

Vid nu angivna förhållande och då det ej är avsett att för den nu samlade urtima riksdagen framlägga förslag om extra tilläggsstat till riksstaten för år 1919, synes för beredande av medel till bestridande av de utgifter, varom nu är fråga, lämpligaste utvägen vara att, i anslutning till vad fortifikationsdepartementet alternativt föreslagit, inhämta riksdagens medgivande att få för ändamålet anlita det å 1919 års stat uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Departements-
chefen.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att till utförande av vissa ändrings- och tilläggsarbeten vid Västgöta regementes kasernetablissemang invid Vänersborg må ur det å 1919 års stat uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utgå ett belopp av 145,000 kronor.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. E. Odhner.